

EEEH Dergi
Eřit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 53

Temmuz 2018

Editörler: Elif Emir Öksüz, Deniz Aydemir Döke, Meral Sözen.

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Pınar Yavuz.

Web Sorumlusu: Burak Sarı.

Ses Teknik Destek: Burak Sarı.

Yayınlayan: Engelsiz Erişim Derneği.

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eeehdergi@gmail.com

Facebook: www.facebook.com/eeehdergi

Twitter: www.twitter.com/eeehdergi

İçindekiler

İçindekiler	2
Editörden	3
Yardım Odaklı Erişilebilirliğin Pegasus Braille Emniyet Kartındaki Yansıması.....	4
Körler de mi Sürgündü ki.....	7
Bağımsız Hareketin Sırrı Bastonda Saklı.....	12
Yaz Geldi Böyle Oldu	16
Atalarımıza Sorduk: “Sakatları Nasıl Bilirsiniz?”	19
Eleştiri	22
Size Yaz Şarkıları Hediye Etmek İsterdim	25
Âşık Kusuru.....	28
Konusuz.....	31

Editörden

Sıcak yaz mevsiminin tam ortasından hepinize merhaba sevgili okurlar,

Yazarlarımızın kaleminden bu ay neler dökülmüş hep birlikte kulak verelim.

Erişilebilirlik nedir sizce? Mesela hiç kimseye soru sormak zorunda kalmadan seyahat etmek mi yoksa yolculuk esnasında ihtiyaç duyduğunuz hizmetler için size yardım edecek birilerinin sağlanması mı? Cevabı merak ediyorsanız haydi Engin Yılmaz'ı dinleyelim. Erişilebilir film izlemenin keyfini, kişisel deneyimlerle aktaran güzel bir yazıya var mısınız? Sevgili Gülcan Altun bu ay Sürgün İnek filmi için yazdı. Hem okuyun hem seyredin. Gezmek ve film izlemek bahane, bağımsız hareket şahane diyenlerdenseniz bastonun körler için önemini ve gerekliliğini anlatan yazısıyla Canan Çam Yücel'i mutlaka okumalısınız. Tamam bağımsız hareketiniz var ve dışarı çıktınız, başınıza hiç mi komik şeyler gelmeyecek peki? Mürşide Ciğerlioğlu'nun eğlendiren ve cesaretlendiren yazısını okumadan geçmeyin. Eğlence demişken, sizleri, uzun zaman sonra bizlerle tekrar bir araya gelen ve nokta atışı tespitlerini mizahla aktaran Mihri İlke Çeperli'nin yazısına buyur etmeden olmaz. Bakalım atalarımız sakatlarla ilgili neler söylemiş. Sevgi Mart bizi geçen ay dayanışmaya davet etmişti. Körlerin seçimlerde tek başına oy kullanması için yürütülen çalışmalar esnasındaki gözlemlerine dayanarak bu ay çağrısını yineliyor. Çünkü insan bazen umutsuzluğa kapılıyor ama sonra birden Yeni Türkü'nün dizeleri geliyor akla ve tekrar güç buluyor kendisinde. Hangi dizeler mi? Burak Sarı fısıldıyor bizlere. Aşk mı kusurlu, âşıklar mı yoksa kullandığımız dil mi? Sorgulamak ve yüzleşmek isteyenleri Bahar Yavuz'un yazısına bekliyoruz. Ve son olarak Meral Sözen bir tatil beldesinden bildiriyor. Yazısının başlığı sizi aldatmasın. Aslında çok şeyler söylüyor.

Herkese iyi okumalar, mutlu yazlar..

Yardıma Odaklı Erişilebilirliğin Pegasus Braille Emniyet Kartındaki Yansıması

Engin Yılmaz

engin_yilmaz@yahoo.com

Sayı 53, Temmuz 2018

Selamlar herkese. Birkaç aylık aranın ardından, İstanbul İzmir yolunda, Pegasus uçağında yazıyorum bu yazıyı size. Son dönemlerde sıkça uçmak durumunda kalmamın verdiği deneyimle, hava yollarının yardımcı odaklı erişilebilirliği fiili olarak nasıl uyguladıklarına şahit olmanın sonuçlarını yansıtmak istedim aşağıdaki satırlarda. Ülkemizde ve dünyada engelliler için yapılan düzenlemeleri iki kategoride toplamak mümkün: Yardım, eşlik ve koruma odaklı düzenlemeler, bağımsızlığı artırma amaçlı erişilebilirlik düzenlemeleri. Aslında ikisine de zaman zaman ihtiyaç duyacaktır herkes ve bu iki kategorinin tamamen birbirini dışlaması söz konusu olmamalı. Diğer taraftan, engellilerle ilgili çalışmalara baktığımızda, gerek yasa, yönetmelik ve mevzuatlarda, gerek fiili uygulamalarda yardım ve koruma odaklı çalışmaların ağırlıkta olduğunu görürüz.

Birkaç örnekle destekleyeyim bu savı. Girdiğimiz ulusal ve uluslararası, neredeyse tüm sınavlarda, okuyucu işaretleyici önümüze sürülen en temel düzenlemedir. Buna eşlik eden ikinci husus ise soru muafiyetleriyle kendini gösterir. Hâlbuki günümüz teknolojik gelişmeleri göz önünde bulundurulduğunda, artık kişilerin tek başına sınav almaları hiç zor değil. Buna karşın, tek başına sınav alma yönündeki talep ve çalışmaların ve soru içeriklerinin uyarlanmasına ilişkin mesainin çok az olduğunu gözlemledik.

Aynı durum yeni geride bıraktığımız seçimlerde de kendini gösteriyor. Yasalar görme engelliler ve felçlilerin bir başka seçmenin yardımıyla oy kullanacağını belirterek, bu düzenlemeyi erişilebilirlik adına yeterli görüyor. İş; banka, noter, tapu gibi imza gerektiren işlemlere gelince, yaşanan sorunlar hepimizin malumu. Hala şahit dayatmaları, hala okuma yazma bilmediğimiz iddiaları, hala yasaların önünde tutulan banka ve noter yönetmelikleri, buralardan tek başına, bağımsız biçimde hizmet

almamızı çok zorlaştırmaya devam ediyor. Hazır yeri gelmişken hukukçu yazarımız Sevgi Hanım'dan bir takipçisi olarak rica edeyim, tabii bunu başka hukukçu arkadaşlar da yapabilir, keşke bir mevzuatı tarasa, acaba içinde koruma, himaye, yardım gibi kelimeler kaç kez geçiyor ve bunların kaçının bağlamında, engelli, yaşlı, çocuk ve kadınlar var? Böyle bir analiz yardım odaklı erişilebilirliği matematiksel olarak kanıtlayacak bence.

Gelelim bu yazıyı bana yazdıran hava yolları meselesine. Geçenlerde bir grupta da belirttiğim gibi, bence hava yolları kibarca bizi en çok ayrımcılığa tabi tutan kurumlar arasında ilk 5 içinde yer alıyor. Baktığınızda her türlü düzenleme eksiksiz görünüyor, ama sizin tek başınıza bir şey yapamayacağınız inancına dayalı neredeyse tüm düzenlemeler. Uçaklara en son bindirilip, en son uçaktan çıkmanız artık sıradan bir durum. Bazı hava yolları cam kenarına oturmanızı zorunlu kılıyor. Gerekçeleri tahliye anında diğer yolcuların çıkışını yavaşlatma olasılığımız. Hala açık veya dolaylı olarak size bir yardımcı yolcu tayini sıradan bir vakia. Yani sıkça uçan çoğumuz bu saydıklarımın bir ya da birkaçıyla karşılaşılıyor.

Öte yandan güzel şeyler de olmuyor değil. Braille emniyet kartları bence önemli bir çalışma. Fakat içeriğe baktığımızda farklı bir manzara bizi bekliyor. Şu an önümde Pegasus Braille emniyet kartı var. Bu kartların bilgi verme amacı var diye düşünüyoruz değil mi? Fakat daha kartın ilk satırları şöyle söylüyor:

"Kabin ekibinin birazdan sizinle yapacağı bilgilendirme görüşmesine kadar, aşağıda emniyetiniz için hazırlanmış metni okumanızı rica ederiz."

Daha başlangıçta zaten sizi görüşmeye yönlendiriyor kart. Bu söylem ilerleyen satırlarda da devam ediyor. Emniyet kemeri başlığı altında, "Kemer kullanımı size kabin ekibimiz tarafından tarif edilecektir" açıklaması yeterli görülüyor.

Aynı durum oksijen maskesi, ve can yeleği kullanımında da mevcut. Tek istisna uçağı acil çıkışlardan terk ederken rehber köpek konumlandırmasında yaşanıyor. Bu noktada

rehber köpeğin yüzü bize bakacak şekilde patileri omuzlarımızda uçağı terk etmemiz gerektiğı detaylarıyla anlatılmış. Sanırım çeviri bir metin ve bir tek buranın önemli olduğı düşünülüyor.

Kart uçuş boyunca elimde kalınca içindeki bazı kelimeleri saymak istedim. Dört kısaltmasız Braille sayfadan oluşan kartta, göstermek ve tarif etmek gibi kelimeler tam altı kez geçiyor. Yardım, yardımcı gibi kelimeler ise dört kez geçiyor. İki noktada da bize uçak içinde tayin edilen yardımcı yolcudan bahsediliyor.

Yani ortada bir emniyet kartı var, ama içinde işe yarar bilgi bir paragrafı aşmıyor. Kalanı, size zaten kabin ekibi yardım eder, tarif eder söylemiyle dolu. Basitçe betimlenebilecek kemer, oksijen maskesi ve can yeleğı kullanımı bile kabin ekibine sorun bilgilendirsinler üslubuyla açıklanmış.

Ben Pegasus emniyet kartını analiz ettim, ama diğerleri de pek farklı değil. Bu konuda en başarılı emniyet kartının Sun Express hava yollarında olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. Onların esas aldığı çeviri metni emniyet kemeri kullanımını ve diğer şeyleri gerçekten körcül biçimde betimleyerek anlatıyor. Kartı okumanın bir anlamı oluyor böylece.

Kısaca değerli dostlar, gerçek erişilebilirliğin, kişiyi en bağımsız kılacak tedbirleri geliştirmek olduğunu anlamak ve kafamızı bu doğrultuda değiştirmek için daha gidecek çok yolumuz var. Fakat bu yolu yürümek için her şeyden önce bizimde bağımsızlığa gerçekten inanmamız şart.

Körler de mi Sürgündü ki

Gülcan Altun

guleycane@gmail.com

Sayı 53, Temmuz 2018

Gerçekten bizler de mi sürgündük ki o zamanlar? Evlerimizde izlediğimiz TV programları, diziler ve filmleri tam anlayamadığımızı göre; bir üst caddedeki sinemaya gelen ve yeni vizyona giren filme, “nasılsa görsel sahneleri tek başıma bilemeyeceğim ve filmi bütünleştiremeyeceğim” ya da işitme engelli biri açısından bakıldığında “konuşulanları duyamayacağım” diye çok istememize rağmen gidemiyorsak; sokağımızda rahat rahat yürüyemiyorsak; okulumuzda bir üst kattaki sınıfımıza çıkamıyorsak birileri bizi kucaklamadan, özgürce. Kalabalıklar içinde sürgün sayılmaz mıyız?

Bu yazımda sizlere, son sahnesinde, Mustafa Kemal Atatürk'ün, “Biz cahil dediğimiz vakit, mektepte okumamış olmayanları kast etmiyoruz. Kast ettiğimiz, ilim, hakikati bilmemektir. Yoksa okumuş olanlardan en büyük cahiller çıktığı gibi, hiç okumak bilmeyenlerden de hakikati gören hakiki âlimler çıkabilir.” sözünü ekrana yansıtan bir filmde söz etmek istiyorum. Tabii ben yansıtılan bu sözün varlığını ancak üçüncü izleyişimde betimleme seslendirmeni Barış Bölükbaşı'nın okumasıyla anlayabiliyorum.

Sözünü ettiğim film ise Sürgün İnek. Ayhan Özen'in yönettiği filmin senaryosunu Serkan Öztürk kaleme almış. Yapımcılığını ise Ali Tokul ve Levent Güneri üstlenmiş. Komedi türünde sınıflandırılan film, trajikomik bir tarihte, 28 Şubat 2014'te gösterime girmiş. Filmde rol alan oyuncularından bazıları ise şöyle: Hasan Kaçan, Şebnem Sönmez, Cezmi Baskın, Fırat Tanış, Vildan Atasever, Tolga Güleç, Tarık Papuççuoğlu. Bana göre filmin en sempatik tiplerini Cebrail, Mikail ve İsrail dedeler ve onlara hayat veren aktörler ise Eşref Kolçak, Yılmaz Guruda, Köksal Engür gibi devler. Bu üçlüye filmin sonunda eklenen Azrail'i, yani Cahit Berkay'ı da eklemesem olmaz.

Sürgün İnek izleyiciler tarafından ortalama düzeyde beğenilmiş. Çünkü IMDB puanı: 5,5; Beyaz Perde sitesinde gruplandırılmış şekilde verilen puanları ise şöyle: Basın, 2,8; üyeler, 3,4; sitenin kendi puanı ise 3,5. Zira internette yaptığım küçük araştırmada da gördüm ki çok farklı görüşler var. Filmi komik bulanlar da var benim gibi, böyle sağlam bir kadronun bu filmde nasıl oynamayı kabul ettiğine inanamayanlar da . Özellikle Ekşi Sözlük'te hayli olumsuz eleştirileri almış film.

Konusuna gelince; 2009 yılında Malatya'nın Yeşilyurt ilçesinde yaşanan gerçek bir olaydan esinlenilmiş. Atatürk büstünü kırdığı için başka bir köye sürgün edilen ineğin öyküsü, 28 Şubat post modern darbesiyle özdeşleştirilerek her iki olay hicvedilmiş. Filmin çekimleri bambaşka bir kentte Muğla'nın Yatağan ilçesi, Bozüyük köyünde yapılmış.

Filmde, irtica paranoyasının köyde kendi halinde yaşayan insanları bile ne hale soktuğu trajikomik bir dille ele alınmış.

Ailesinin karşı çıkmasına karşın sevdiği adamla, yani Şevket ile evlenen Cemile'nin hiç çocuğu olmamıştır. Körpeliğinden beri bakıp büyüttükleri Sarıkız adlı inek onlara adeta bir evlat gibi olmuştur. Ancak biricik Sarıkızları talihsiz bir günde okul bahçesindeki Atatürk büstünü kırar. Olay bir tesadüfle öğrenilir ve bir anda askerin ve milli eğitim müdürlüğünün de içine karıştığı kördüğüm haline gelir. Sarıkız cezalandırılacak mı yoksa aklanacak mıdır?

Yukarıda da vurguladığım gibi bu film hakkında internette çok şey söylenmiş zamanında. Malum biz kör seyirciler sesli betimlemeye ulaşmak konusunda o tarihte şimdiki kadar bile şanslı olmadığımızdan geç ulaştık sayılır filme. Sayılır diyorum çünkü filmleri pek çok yoldan bulabilir ve izleyebiliriz de. Ancak benim sözüne ettiğimin ne olduğunu siz okuyucular gayet iyi biliyorsunuz.

Neyse ne diyorduk? Benim okuduğum yorumların pek çoğu olumsuz eleştirilerden oluşuyor. Eleştirilerin çoğu konuyu güzel, işlenmesi gereken bir husus; oyuncu kadrosunu çok iyi ki bu gerçekten çok doğru; müzikleri yerinde bulmuş ancak esprileri

yetersiz ve yavan gelmiş pek çok kişiye. Filmin konusu ile sonunu bağdaştırmamış bir takım izleyiciler de. Filmin olumlu yanlarından biri de, son dönemde komedi filmi olarak sunulan birçok yapımdan farklı olarak, küfürsüz güldürmesi.

Bana göre de yukarıdaki eleştirilerin büyük bir kısmı haklı ancak ben filmi kötü bulmadım. Üstelik Sürgün İnek filmini konu aldığı Star gazetesinde 1 Mart 2014 tarihli yazısında Gülcan Tezcan'ın da vurguladığı gibi darbe geçmişi çok ancak darbe konulu sinema yapımları az ve olanların da yetersiz olduğu bir ülkeyiz. Hatta 28 Şubat dönemine dair en azından benim bildiğim hiçbir yapım yok. Oysa saçma sapan saplantıların insanların inançlarının en temel gerekliliklerini dahi yerine getirmesinin önüne geçilmeye çalışıldığı günlerdi o günler. Çok malzeme çıkar yani sinemaya o dönemden. Gerçi ülkemiz bu anlamda da malzemesi çok bol bir ülke. Neyse üç nokta koyup biz bu yazıyı yazmamızın ana nedenine, yani sesli betimleme değerlendirmesine geçelim.

Betimleme metin yazarı: Fatih Korgan. Kurgu; Vukar Abdurrahimov. Seslendiren; Barış Bölükbaşı, ki bu ses hakikaten filme çok yakışmış ve Barış Bey çok güzel okumuş metinleri. Adeta o da filmin bir parçası gibi olmuş. İçinden, çekiminden, doğalından gibi...

Betimleme işi öylesine ilerledi ve Sesli Betimleme Derneği bu konuda o kadar profesyonelleşti ki aşağıdaki birkaç cümlede zorlama bulduğum bir iki noktayı belirtmekle yetinmek zorundayım yalnızca. Kusur ararsınız da yani, işte, şurasında da bu var dersiniz ya işte öyle.

Ben de söyleyecek söz biter mi? Betimleme değerlendirmesine geçmeden sizinle paylaşmak istediğim iki husus daha var. İlki betimleme metinlerini dinlerken kimi zaman aşına olmadığımız terimler ya da sözcükler duyabiliyoruz. Yani en azından ben duyuyorum. Bazen acaba yanlış mı duydum, yanlış mı yazılmış diyorum. Veyahut kimi zaman gerçekten montajlamada bazı küçük kesikler oluyor ve kullanılan sözcükler anlamsızlaşabiliyor. Muhakkak sizler de özellikle geçmişten kalan betimlemeli filmlerde bu tür örneklerle rastlamışsınızdır. Kimi zaman yazılarımda ben de vurguladım bu tür

aksaklıkları. Bu filmin betimlemesinde de daha önce duymadığım bir kelime duydum. Şaşırdım. Acaba yanlış mı duydum diye birkaç kez başa sarıp tekrar dinledim. Hayır, yanlış duymamıştım. Bilmediğim bir terim vardı. Hemen not alıp internette arama motoruna yazdım. Çıkan sözcüğü bu yazıda sizlerle de paylaşmak isterim. Eeee! Bilelim, öğrenelim değil mi?

Sözcük: Şovale. Anlamı ise şöyle:

Şövale, resim sanatı ile ilgilenenlerin çalışma yaparken tual koydukları veya fotoğraf, resim ya da tuallerini sergilemek için kullandıkları üç ayaklı ahşap sehpaye deniyormuş.

İkinci söyleyeceğim şey ise bu yazının konusu ve filminden tamamen başka bir şey. Biraz benim algılamam ve muzurluğumla ilgili. Filmde bir sahne... Okulun önünde Gülay Öğretmenle Nihat'ın karşılıklı konuştuğu sahnede Nihat'ın konuşma tarzı aynı Burak. Bizim dergideki yazar Burak Sarı'dan söz ediyorum ve buraya gülmekten yerlere yatan emoji ifadesi koyabilmek istiyorum.

Nihat: "Çok güzel evet diyo yaaaa"! dediğinde, niyeyse bana Burak konuşuyor gibi geliyor her dinlediğimde.

Artık betimleme hakkında aldığım notlara geçmenin vaktidir.

Bir filmi sesli betimlemesiz, öylesine ya da nasıl anlatsam ki karambole, daha doğrusu en doğru tanımlama bu olacak kara düzen izlemek böyle bir şey işte. Bilmem kaçınıcı izlememden sonra anladım ki olay yaşanmış bir olaydan esinlenerek kurgulanmış ve Mayıs 1997'de geçmişçesine ekrana yansıtılmış.

Yanlış anımsamıyorsam daha önce iki kere izlediğim Sürgün İnek filminin ilk sahnesi Şevket'in rüyası imiş. Gerçi bunun rüya olduğu uyandığı zamanki repliklerden anlaşılıyor ama sahnede o esnada olan biteni tek başına izleyen bir körün anlayabilmesi imkânsız.

İlk sahnenin betimlemesinde "Masanın üzerindeki tombul ellerine sopayı aldı" cümlesi konsantre olmuş betimlemeyi dinlerken kulaklarını havaya dikktiriyor insanın. Doğrusu şöyle olmalıydı sanki: "Tombul ellerine masanın üzerindeki sopayı aldı".

Dolmuş sahnesinde, dolmuşun içindekileri sayarken üç kadından söz ediliyor ve “Başı yemenili üç kadın” deniyor. Başları yemenili üç kadın daha doğru bir söylem olmaz mı Türkçe kuralları açısından. Veyahut başka bir söylemle başı yemenili olan tek bir kadın mı yoksa kadınların hepsi mi?

Kahve sahnesinde, betimleme konuşmacısının anlatısı, filmde yer alan ve oyun oynayan gençlerin repliklerinin üstüne montelenmiş. Ancak betimlemeleri yerleştirecek yeterli boş süre olmadığı için böyle olmuş anladığım kadarıyla.

Film hakkında Sesli Betimleme Derneği'nin sitesindeki açıklamalarda yazılı betimleme var gözüküyor ancak kim tarafından yazıldığı işlenmemiş. İşaret dili betimlemesi notu ise görünmüyor.

Her seferinde sonuç aynı belki ama her filmi, herkesle aynı anda, erişilebilir bir şekilde izleyip algılamadıkça kamuoyunun içine giremeyeceğiz bu anlamda. Bir film hakkında ortalık tamamen süt liman olduktan belki de nice zaman sonra biz filmi gerçekten tam anlamıyla anlayarak seyredebileceğiz ama çok geç olacak. Tıpkı Sürgün İnek gibi....

Filmle ilgili yorumları okuyabileceğiniz adresler ise şöyle:

Beyaz Perde, Melis Zararsız:

<http://www.beyazperde.com/filmler/film-223011/elestiriler-beyazperde/>

Star Gazetesi Gülcan Tezcan.

<http://www.star.com.tr/cumartesi/o-donemi-anlatmak-icin-bir-film-yetmez-haber-850173/>

Haber Türk Gazetesi Mehmet Açar:

<http://www.haberturk.com/yazarlar/mehmet-acar/926014-masaldan-28-subata-kapitalden-meydana>

Bağımsız Hareketin Sırrı Bastonda Saklı

Canan Çam Yücel

canancam@gmail.com

Sayı 53, Temmuz 2018

Merhaba değerli okurlar. Ben İstanbul Görme Engelliler Rehabilitasyon Merkezi'nde bağımsız hareket eğitimcisi olarak görev yapıyorum. Hem az gören biri hem de uzun yıllardır görme engelli bireylerle çalışan bir eğitimci olarak bağımsız hareketin ve bastonun hayatımda önemli bir yere sahip olduğunu belirtmek isterim. Bu yazımda, İstanbul Görme Engelliler Rehabilitasyon Merkezi'nde beş ay eğitim almış olan öğrencilerimin gözünden bağımsız hareket ve bastonun ne anlama geldiğini sizlerle paylaşmak istedim. Eğitim döneminin bitmesine bir hafta kala öğrencilerim arasından rastgele seçtiğim birkaçına şu soruları yönelttim ve düşüncelerini paylaşmalarını istedim:

- 1- Bu kuruma gelmeden önce bağımsız hareket sizin için ne ifade ediyordu?
- 2- Daha önce baston kullandınız mı? Eğer kullandıysanız, bastonun sizin için anlamı neydi?
- 3- Bu rehabilitasyon merkezine gelmenizde herhangi birinin etkisi oldu mu?
- 4- Ailenizin, rehabilitasyon merkezinde eğitim almanızla ilgili yaklaşımı nasıldı?
- 5- Bağımsız hareket ve baston şu anda sizin için ne ifade ediyor?

Öğrencilerimden aldığım cevapları aynen sizlerle paylaşıyorum.

23 yaşında ve doğuştan görme engelli bir kadın öğrenci şunları söyledi: “Buraya gelmeden önce hiç baston kullanmamıştım. Bastonla ilk kez burada tanıştım. Bastonu kullanarak bir yerlere gitmeyi hayal ettim, vapura binmeyi hayal ettim. Ailem, ‘Bastona gerek yok, biz yanındayız’ diyordu. Zaman zaman gitmekte olduğum bir dernekteki bir kişiden destek istedim. Kendisi ailemle konuştu, iki senedir bekliyordum, ailemi ikna ettim. Bağımsız hareket sadece “baston” demek değil, her şey demek, özgürlük demek.”

20 yaşında ve doğuştan görme engelli bir başka kadın öğrenci, düşüncelerini şu şekilde ifade etti: “Bağımsız hareket, tek başıma bir şeyler yapabileceğim anlamına geliyordu buraya gelmeden önce. Bastonun koruyucu etkisi olduğunu düşünüyordum. Ailem, ‘Sen nasıl yalnız başına gidebileceksin?’ diyordu. Daha önce hiç baston kullanmamıştım. Bence görme engelliler okulunda baston eğitimi verilmeliydi, ders kapsamında verilmeliydi. Şimdi bastonu, tek başıma çıkabileceğim, dolaşabileceğim, bana özgüven veren çok önemli bir araç olarak görüyorum.”

Görmesini çok küçük yaşlarda kaybetmiş 23 yaşındaki bir erkek öğrenci ise, görüşlerini şu cümlelerle ifade etti: “Buraya gelmeden önce bastonu, günlük hayatın her alanında değil, ihtiyaç duyduğumda kullandığım bir materyal olarak görüyordum. Arkadaşımın tavsiyesiyle bu kuruma geldim, daha önceleri iş bulma gerekçesiyle ertelemiştim. Rehabilitasyon eğitimini, gelişim açısından yararlı buluyorum. Aldığım eğitimden sonra bastonu, sürekli gerekli bir araç, gözüm olarak nitelendirebilirim.”

Görmesini çok yakın zamanda kaybetmiş olan 21 yaşındaki bir erkek öğrenci ise, kendisini şu cümlelerle ifade etti: “Buraya gelmem için ailem zorladı, ablam ve annem araştırdı. Görüşünü sonradan kaybeden biri olarak bastona karşı önyargılıydım, bastonun kısıtlayıcı olduğunu düşünüyordum. Bu kısıtlayıcılığın sebebini de çevredeki insanların bakışları olarak görüyordum. Daha sonra, evde kalmamın daha kötü olacağını düşünerek buraya geldim. Rehabilitasyon eğitimi sonrasında hayatta her şeyi başarmanın mümkün olabileceğini gördüm. Şimdi dışarı çıktığımda bastonu, güven duygusunu barındıran bir materyal olarak görüyorum. Çevredeki insanların ne dediğini önemsemeden, bastonun kullanılması gerektiğini düşünüyorum.”

27 yaşındaki doğuştan görme engelli bir başka erkek öğrenci, şöyle anlattı düşüncelerini: “Daha önceleri, bağımsız hareketi, kendi başına hareket etme, başkasına en az ihtiyaç duyarak hareket etme olarak tanımlıyordum. Annem aşırı korumacı yaklaşıyordu, bu yaklaşımı benim hareketimi kısıtlıyordu. Babam, bağımsız hareketim konusunda daha destekleyiciydi. Şimdi bastonun önemini daha iyi kavradım. Bazı şeyleri bizzat yaşayarak tecrübe ettim.”

Görmesini zamanla kaybeden ve şu anda az görüşe sahip olan 50 yaşındaki bir kadın öğrenci de şöyle ifade etti düşüncelerini: “Az gören biri olarak “Bastonla işim olmaz.” diye düşünenlerden biriydim. “Bana hiçbir şekilde gerekli değil. Baston, karşı tarafta acıma hissi uyandırıyor.” diye düşünüyordum. Oysa baston kullanılmadığında karşı taraf sizin gördüğünüzü düşünüyor, bu düşünce daha tehlikeli oluyor. Baston olmadığında, kayma, çarpma, düşme daha fazla oluyor. Şu anda benim için baston çok daha önemli. ‘Nerede ne var?’ diye düşünmüyorum. Baston, daha rahat hareket etmemi sağladı, karşıdaki kişilerin bakış açısını da değiştirdi.”

22 yaşındaki bir kadın öğrenci de şu şekilde dile getirdi düşüncelerini: “Az görüyor olmam nedeniyle, buraya gelmeden önce baston kullanmıyordum, iyi hareket ediyordum. Ailem, rehabilitasyon merkezine gelip eğitim almam konusunda hep beni destekledi. Ben, bastona her zaman önyargılıydım ama ailem beni baston kullanmam konusunda da hep destekledi. Bastonu, yakın çevreme kabul ettirmede güçlük yaşadığım için kullanmak istemedim. Aslında, bastonu kendime yakıştıramıyordum. Annem, diğer kız kardeşlerime evlenmekten, evlilikten bahsederken, bana evlenemeyeceğimi söylüyordu. Ben de bundan dolayı bu konuda hiç hayal kurmuyordum. Bastonu, kadın kimliği dışında görüyordum. Şimdi ise, kurumdaki eğitim sonrasında bastonu kabullendim ancak yaşadığım bölgede bu konuda savaşmam gerekiyor. Rehabilitasyon merkezinde verilen bağımsız hareket eğitiminin süresinin uzatılması ve bireysel eğitimin olması gerektiğini düşünüyorum.”

Görüldüğü gibi bağımsız hareket eğitimi ve bağımsız hareketin temel aracı olan bastonun görme engelli bireylerin hayatındaki yeri ve önemi çok büyük. Görme engelli bireylerin, bir başkasına bağımlı olmadan hareket etmelerini sağlaması nedeniyle, bağımsız hareket eğitiminin mümkün olan en erken yaştan itibaren verilmeye başlanması gerekmektedir. Özellikle doğuştan görme engelli olup görme engelliler okullarında hiçbir şekilde baston eğitimi almamış birçok öğrencimiz, İstanbul Görme Engelliler Rehabilitasyon Merkezi’nde eğitim almaktadır. Oysa, öğrenmenin daha verimli olacağı okul öncesi dönemden itibaren bağımsız hareket eğitimine başlanması çok

önemlidir. Çünkü ilerleyen yaşlara gelindiğinde, daha önceden de hiç baston kullanmamış olmanın da etkisiyle, görme engelli bireylerin birçoğunda duruş bozuklukları görülmektedir. Bağımsız hareket alanında herhangi bir eğitim alınmadığında, beden hareketleri kontrollü olmadığından, kaslar yanlış olgunlaşmakta, bu durum da yetişkinlik ve sonraki dönemlerde görme engelli bireylerin ciddi duruş bozukluklarına sahip olmasına neden olmaktadır. Oysa, okul öncesi dönemden itibaren, görme engelli bireyin, konuştuğu kişinin sesine yönelmesi, mekanda konumunu belirlemesi, istenilen hedefe yönelmesi, doku, ses, koku gibi duyularını geliştirmesi, ipuçları ve işaretleri değerlendirmeyi öğrenmesi, bağımsız hareketinin gelişmesine büyük ölçüde katkı sağlayacaktır. Bağımsız hareket eğitimi; baston öncesi bağımsız hareket eğitimi ve baston eğitimi şeklinde ikiye ayrılmalı ve aşamalı olarak çocukların öncelikle gelişimine sonra da yaşına uygun olarak verilmelidir. Okul öncesi dönemde, baston öncesi bağımsız hareket eğitimi verilmeli, gelişimi uygun olan çocuklarla okul öncesi dönemden itibaren baston eğitimine geçilmelidir. Özellikle ilköğretim döneminde mutlaka baston eğitimine geçilmiş olmalıdır. Az gören çocukların da görme değerlendirmesi yapılarak, bağımsız hareketinde bir yetişkinin rehberliğine ihtiyaç duyan çocuklarda mutlaka baston eğitimine başlanmalıdır.

Özetle baston, görme engelli bireylerin bir başkasına ihtiyaç duymadan özgürce hareket etmelerini sağlayan en temel araçtır. Baston, özgürlüğün simgesi ve görme engelli bireyin kimliğidir. Bu nedenle, öğrenme için en kritik dönem olan okul öncesi dönemden itibaren, gerekli eğitimlerin verilmesine özen gösterilmelidir. Çünkü görme engelli bireyler bağımsızlaştıkça özgüvenleri artacak, özgüvenleri arttıkça da kendini gerçekleştirme noktasına ulaşmaları daha kolay olacaktır.

Yaz Geldi Böyle Oldu

Mürşide Ciğerlioğlu

mursidecigerlioglu@gmail.com

Sayı 53, Temmuz 2018

Değerli okuyucular, sıcak bir Temmuz akşamında İstanbul'dan yazıyorum. Uzun bir kış mevsimini geride bıraktık. Kışın, ilkbaharın yorgunluğu derken, okullar kapandı. Uzun günlerde tuttuğumuz oruçlar bitti. Çok şükür bayrama kavuştuk ve seçim telaşını da atlattıktan sonra artık layıkıyla bir yaz tatilini hak ettiğimizi düşünüyorum.

Bugüne kadar dergide, biraz depresif biraz da mücadele içeren yazılar yazmıştım. Bu defa yazın verdiği kırıltı ile birçok körün başına gelmiş veya gelmesi muhtemel olan günlük olayları satırlaştıracağım. Anlatacaklarım, kendi başıma gelen şeyler. Ne mi bunlar?

Ben İstanbul Ümraniye'de yaşıyorum. Biz Ümraniyelilerin dört göz ile açılmasını beklediğimiz Üsküdar-Ümraniye metrosu nihayet Aralık ayında açıldı. Yalnız o sıradan bir metro değil. Sevda ve bana göre, bizim deyimimizle, "O bizim metromuz, canımız metromuz ve dünyanın en güzel metrosu." Bize bunları söyleten şey ise iş yerimiz Halkalı'da, evimiz Ümraniye'de olduğu için, her gün Halkalı'dan Ümraniye'ye gidiyor olmamızdır. İstanbul'u bilmeyenler için İstanbul'daki ulaşımın nasıl olduğuna dair fikir vermesi açısından şöyle söyleyeyim: Metrodan önce 17.00'da işten çıkmamıza rağmen servis ile eve geliş saatimiz, ortalama 19.30'u buluyordu. Şimdi ise, 18.05-18.15 civarlarında evde olabiliyoruz. Tabii bir-bir buçuk saat öncesinde eve gelmenin bir bedeli var elbet. Öncelikle 3 tane araç değiştirmeniz gerekiyor ve bu araçlar arası geçiş sırasında çok seri olmanız gerekiyor. Biz Sevda ile bunun için çok güzel stratejiler belirledik. Mesela, Marmaray'ın son vagonuna binmek, bazı istasyonlarda asansörü kullanmak bazılarında ise yürüyen merdivenleri kullanmak gibi. Örneğin yürüyen merdivende kesinlikle durmak yok. Zaman kazanmak için merdivenin sol tarafına geçiyoruz ve önlü arkalı olarak bir yandan sohbet ediyor bir yandan da merdivenle birlikte biz de yürüyoruz. İstanbul'da genel olarak yürüyen merdivenin sağ tarafında kendini merdivenin gidişine bırakan yolcular varken merdivenin sol tarafında ise bizim

gibi merdiven ile birlikte yürüyen, muhtemelen en yakın toplu taşımaya yetişmeye çalışan, acelesi olan, yolcular vardır. Ancak belirlediğimiz stratejiler her zaman istediğimiz gibi gitmiyor. Niye mi? Örneğin geçen hafta yine son sürat merdivenin sol tarafından yukarı çıkarken... O da ne? Birden burnum birinin sırtına yapıştı. O anda burnuma dolan ter kokusuna mı yanayım yoksa hızım kesildiği için kaybedeceğim zamana mı yanayım. Meğer önümdeki kişi, yürümeden öyle duruyormuş. Kendi kendime “Neyse” dedim; “Böyle bir şey ancak bir görmeyenin başına gelir.” Sonra ben de kendimi zorunlu olarak merdivenin gidişine bıraktım. Merdiven biter bitmez Sevda ile buluştuktan sonra başıma geleni Sevdaya anlattım ve başladık birlikte gülmeye.

Bir yere uzanırken ya da bir yerin kapısını açarken hiç birini tokatladınız mı? İşte, o da benim başıma geldi. Ortaokulda öğrenciyken boyum yaşıtlarıma göre daha uzundu. Hele de o yaşlarda kızlar erkeklere göre daha uzun boylu oluyor ya; işte öyle bir zamandı. Koridordaydım ve sınıfın kapısını açmak üzere sınıf kapısının kolunu tutmak için elimi aşağıya uzatmam ile şırlank diye bir ses duydum. Meğer boyu kapı tokmağı hizasında olan bir erkek arkadaşım ordaymış ve ben onu hiçbir şekilde fark etmemişim. Ta ki elim suratına çarpıp o ses çıkana kadar. Duyduğum ses tam Türk filmlerinde duyduğum tokat sesiydi. Hala o ses kulaklarımdan gitmez.

Bir de serviste, otobüste kucaklarına oturmaya çalıştığım yolculara yaşattığım travmalar var ki onları hiç sormayın. İstanbul’da toplu taşımada çoğunlukla görmeyenlere yer verirler, ama bazen verilen yerin neresi olduğunu bir türlü anlayamam. Otobüs türüne göre değişik dizilimli koltuklar bulunuyor. Yan dizilmiş koltuklar, karşılıklı olan dörtlü koltuklar, tekli veya ikili koltuklar var. Beni birisi görünce sessizce kalkar, birileri de “Burada yer var buyurun oturun” der. Ah! Ben o yere buyurup oturana kadar başıma neler gelir bazen, bilemezsiniz. Önce sesin geldiği yöne doğru giderim; sonra anlarım ki boş olan koltuk arkamda kalan bir yermiş. Koltuğu tespit etmeye çalışırken ben genelde koltuk başından tutarak koltuğun boş mu dolu mu olduğunu anlamaya çalışırım. Burada da beni en çok yanıltan kısa boylu, minyon yolcuların oturduğu koltuklar oluyor. . Koltuğun üst kısımları boş kaldığından çoğu kez o koltuğun boş olduğunu düşünürüm. Tam oturmaya yeltenirken, dehşet dolu bir ses: “Bura değil abla”

Ah, o sırada duyduğum mahcubiyeti anlatamam, 1.80'e yakın boyumla yine birini eziyordum diye geçiririm aklımdan. Gülsem mi ağlasam mı diye düşünürken genelde gülüp geçmeyi tercih ederim. Eğer siz de benzer şeyler yaşıyorsanız, size tavsiyem gülün geçin. Ben daha yeni yeni sokağa yalnız çıkmaya başladığımda, Engin ile Taksim'den otobüse binecektik. Otobüs durağını bulmaya çalışırken ortam çok karışıktı ve ben o zamanlar Engin'i izleyerek öğrenmeye çalışıyordum. Engin bir ara çok sinirlendi. "Eyvah eyvah" diye geçirdim aklımdan ve bayağı gözüm korkmuştu aslında. Bir süre sonra otobüsümüzü bulup otobüse binince Engin normal haline döndü ve sohbetimize kaldığımız yerden devam etmeye başladık. Engin'in bu tavrı bana önemli bir ipucu vermişti aslında, yaşanan ufak tefek olumsuzluklara takılmamam gerektiğini anlamıştım.

Eğer aranızda sokağa yalnız çıkmak isteyen varsa ama bu gibi şeylerden dolayı geri adım atıyorsanız size tavsiyem, bu küçük anları koca bir hayat için kurban edebilirsiniz.

Çok güzel ve erişilebilir bağımsız bir yaz geçirmenizi dilerim.

Atalarımıza Sorduk: “Sakatları Nasıl Bilirsiniz?”

Mihri İlke Çeperli

homoibretus@gmail.com

Sayı 53, Temmuz 2018

Sakatların ve sakatlığın toplumumuzda bir tabu olduğu ve özel günler ve durumlar dışında pek konuşulmadığı bir gerçek. Peki konuşulduğumuz zaman nasıl konuşuluyoruz? Hangi özelliklerimizle anılıyor, nasıl biliniyoruz? Toplumsal hafızamızın önemli bileşenlerinden olan atasözlerinin körlü sağırlı olanlarını şöyle bir yoklayarak Anadolu coğrafyasında sakatlığa yüklenen anlamları “sakat” bir bakış açısıyla analiz etmeye çalıştım.

Körle yatan şaşı kalkar.

Körlük denince akla ilk gelenlerden olan bu atasözü, kimi kesimlerce “bidon kafalı” diye aşağılanan halkımızın gerektiğinde tıp tarihine geçecek buluşlara imza atabildiğinin bir göstergesi. Anadolu insanı, İsviçreli bilim adamlarının henüz üzerinde bile çalışmadığı bir konuya yüzyıllar önce parmak basarak körlüğün cinsel yolla bulaşabildiğini tespit etmiş! Bunun tam olarak nasıl gerçekleştiğini açıklayan herhangi bir kaynak mevcut değil. Ancak Anadolu’da fazla mastürbasyon yapmanın körlüğe yol açacağı inancının yaygın olması Anadolu medeniyetlerinin körlüğün cinsel temellerini ortaya çıkarmış olabileceği ihtimalini güçlendiriyor.

Gönülsüz seksten sakat çocuk doğar.

Tam olarak bu kelimelerle ifade edilmese de, birbirini yeterince arzulamayan çiftlerin çocukları olduğumuzu ima eden bir atasözümüz mevcut.

Kurtlu baklanın kör alıcısı olur.

Bir aşkın meyvesi olamamış insanların filmlere konu olacak bir aşka layık görüleceğini düşünmüyordunuz değil mi? Okuduğum bir röportajda kör bir adamla evlenen bir kadın, gerdek gecesi bakire olmadığı anlaşılmasın diye kör bir adamı tercih ettiği yönünde ima

ve hakaretlere maruz kaldığını anlatıyordu. Köylerde kör erkeklerin dul veya “adı çıkmış” kadınlarla, kör genç kızların da yaşlı adamlarla evlendirildiğini duymuştum. Yani sakat kişiler, kendileri gibi veya başka açılardan “kusurlu, yetersiz” görülen kişilere layıktır ve her iki taraf da kendi “defolarının” bilincinde olarak payına düşene razı olmalı, gibi ilkel ve acımasız bir inanış var. Günümüzde bu alışveriş mantığı, yerini “Birbirlerini daha iyi anlarlar.” naifliğine bırakmış durumda.

Kör tuttuğunu, topal yakaladığını öper.

Sürekli cinsel dürtülerimizle anılıyor olmanın beni ufaktan rahatsız etmeye başladığını itiraf etmeliyim. Nasıl bir mantıktır anlamıyorum, biz sakatlar akli uçkurundan başka bir şeye çalışmayan sapıklarız, şans eseri denk getirdiğimiz herkese cinsel tacizde bulunuyoruz öyle mi? Kendi adıma konuşacak olursam, yardım amaçlı kolundan “tuttuğum” kimseyi öpmeye çalıştığımı hatırlamıyorum.

Topalla gezen aksamayı öğrenir.

Sakatlığın cool sayıldığı ve insanların sakatlara özendiği bir dönem yaşandı mı bilmiyorum ama şu an için böyle bir durum söz konusu değil. İnsanlar yılda bir gün engelli adayı oluyor o kadar. Az daha unutuluyordum, zifiri karanlıkta baston sallamak için para veren milyonlar vardı değil mi?

Körler sağırılar birbirini ağırlar.

Engelli köyleri fikrinin altında bu motto yatıyor olsa gerek. En azından misafir ağırlayabildiğimiz farkında olmaları olumlu bir gelişme. Ama sanılanın aksine sakat olduğumuz kadar misafirperverizdir de, kapımız sağlamlara da açık. Mesela ben çok güzel makarna salatası yaparım, parmaklarınızı yersiniz. (Salatayı da ben yerim ehehe :D)

Aşkın gözü kör, kulağı sağır.

Hem sakatlara mantık evliliğini dayat, hem de aşkı körlere sağırlara benzet, olacak iş mi? Aşk sakatsa, bir sakatı da en iyi bir sakat anlıyorsa, sakatlığı yaşayan, aşkı da çözer, bingo!

Bu atasözlerine göre, sosyal medyada görenin içini ferahlatan, toplumu kötülüklerden arandıran, dünyanın pisliğine bulaşmamış altın kalpli masumlar olarak göze çarpan bizler toplumsal hafızada istem dışı dünyaya gelmiş, sakatlığıyla çevresini olumsuz etkileyen, bu yüzden toplumdan izole edilmesi gereken, cinsel dürtülerini kontrol etmekten aciz olmamız dolayısıyla da potansiyel sapıklar olarak ön plana çıkıyoruz. Kimsenin tercih etmemesiyle iştah kabartan ve ham elmaya benzetilen topal kadınlardan bahsetmedim bile. Bireyler gibi toplumların da bilinçaltı vardır ve bilinçaltındaki “sakat”ı dönüştürmek için senede bir gün yetmez. Sonuçta bu tür söylemlerin dayandığı bir düşünce sistemi vardır. Sakatları ilahi bir ceza ya da hayatı cehenneme çeviren bir bela olarak gören, hayatını ve tercihlerini hiçe sayan, cinselliğinden arındırdığı sakat bedeni iğrenç fantezilerle erotize eden ve metalaştıran zihniyet değişmedikçe üreteceği söylemlerin değişmesi beklenemez. Unutulmamalıdır ki “Topalla gezen aksamayı öğrenir.” ile “Sınıftaki spastik kız yüzünden oğlumun telaffuzu bozuluyor.” arasında barındırdığı alt metin açısından hiçbir fark yoktur.

Eleştiri

Sevgi Mart

sevgi.mart@gmail.com

Sayı 53, Temmuz 2018

Merhaba arkadaşlar, bu ay iğne çuvaldız eşlemesiyle; dostça bir sohbet yapmak istedim sizlerle.

Geçen ay, tam da tüm engellilerin birlik olması ve birbirlerinin sorunlarını sahiplenerek; çözümler araması gerektiğine inandığım yönündeki yazımın bu derginin sayfalarında yayınlandığı günlerde; biliyorsunuz ki ülkemiz de bir seçim sürecindeydi. Biz görme engelliler, tabii oyunu şablonlarla kullananlar, geçen seneki referandumdan sonra ilk defa, bu milletvekili ve cumhurbaşkanı seçimlerinde, gerçek anlamda oy kullandık. Birkaç yürekli arkadaşımız, bizler için çaba sarf ettiler, mücadele ettiler, hak verilmez alınır mantığı ile bağımsız oy hakkımızı aldılar ve bizler; onların fedakârlıkları ve üstün uğraşları sayesinde, bağımsız oyun tadına varabildik. Tasarlanmasından elimize ulaşmasına kadar, bir avuç insan uğraştı. Onlara minnetimiz, kelimelerle anlatılabilecek boyutların çok çok üstündedir. Huzurlarınızda, kendilerine bir kez daha sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Şablonların elimize ulaşmasından sonra, teşekkür ve şablonların nasıl kullanılacağına; oy pusulalarının doğru yerleştirildiğinden nasıl emin olunacağına dair endişe mailleri de paylaşılmaya başlandı. Buraya kadar her şey normaldi. Ancak, endişe maillerine verilen cevapların - ki bu cevaplar, şablonların hazırlanıp dağıtılmasında en ufak dahli olmayan arkadaşlardan geldi - bir kısmı, oldukça kırıncı, çözümden çok yeni sorunlar üretmeye yönelik paylaşımlar oldu. Elbette ki ilk kez denenen bir yöntemle yönelik endişelerin paylaşılması; bundan sonraki aşamalarda, hem muhatap olunan kurumlarla yürütülen görüşmelerde ışık tutucu olacak hem de bu tasarımı yapan arkadaşlar açısından, yol gösterecektir. Ancak, yapılan eleştiri ve bildirilen endişelere karşı, süreç dışı insanlarca sergilenen sert tutumlar, açılan yolları kapatmaktan, yanan ışıkları söndürmekten öteye

gitmeyecektir. Bir grup ise tüm çabalara ve uğraşılara rağmen, ortaya konan şablonları kullanmaktan imtina ettiler. Elbette ki bu onların tercihidir.

Tüm bunları neden anlattığıma gelince; son üç-dört yıldır, takip ettiğim birkaç e-posta grubu nedeni ile görme engelli camiamıza ilişkin gözlemlere yapabiliyorum. Burada şunu gördüm ki; toplumun bir gerçeği olarak; herkesten çok mücadele etmek zorunda olan bizlerde de genel “Başkası yapsın ben yararlanayım” mantığı hâkim olmuş. Ancak, yapım aşamasına dâhil olunmadığı gibi; birçok kişi ortaya konan emeğin test edilmesi aşamasında da elini taşın altına koymaktan imtina ediyor. Yine şablon örneğine dönelim. Engelsiz Erişim Derneği tarafından, şablonlar bastırılırken; kurumsal anlamda kendilerine başvuranlara; şablon maliyetlerinin karşılanması noktasında teklifte bulunulduğunda; sadece dört kurum tarafından bu teklifleri kabul görmüş. Yine bu fedakâr arkadaşlarımız; şablonların hazırlanmasından sonra, katlanıp zarflanması için, sosyal medya hesapları aracılığı ile yardım istediler. Bakın arkadaşlar, istenilen yardımın maddi bir boyutu yok; kimse ile konuşulup ikna edilecek bir durumu da yok. Sadece GETEM binasına gidilerek; şablonlar katlanacak ve zarflanacak. Bu davete sadece iki kişi uymuş ki birisi de dergimiz yazarlarından Sevgili Meral. Birileri çalışıyor, birileri ortaya çıkan sonuçları deniyor, her türlü aksaklık, sorun ortadan kalkıp; neredeyse tüm sorunlar çözümlendikten sonra, herkes çıkan ürünü kullanmaya başlıyor. Ama büyük çoğunluk, yapım aşamasında “Ben ne yapabilirim?” sorusunu kendine asla sormuyor. Her şeyi hap gibi hazır istiyoruz.

Arkadaşlarımız oy şablonu hazırlatıyor; hazırlık aşamasındayken; isteyenlerin tespiti amacıyla, form hazırlayıp; hem sosyal medyadan hem de mail gruplarından defalarca duyuru yapıyorlar. Gönderim süresini de dikkate alarak belirledikleri son başvuru tarihinden sonra, GETEM’e ya da Engelsiz Erişim Derneğine başvurular ulaşıyor; talepler yine de reddedilmiyor; ancak, gönderim ücretinin ilgili tarafından karşılanması istenildiğinde; kırııcı, incitici sözler işitiliyor. Şablonları kullanıp, “Arkadaşlar ben şurasında şu sorunu gördüm.” diye yazmak yerine; daha şablonu eline almadan; gidip sandık başında denemedi, “Ben şu sebeple kullanmıyorum. O sorun çözümlerse kullanacağım.” diyor ama sorunun çözümü için de hiçbir fikir ortaya atmıyoruz. Telefonumuza bir program kuruyor; hemen mail atıyoruz; “Falanca uygulamayı indirdim;

sesli ya da yazılı anlatımı var mıdır?” Kendimiz karıştırmak, çözmek istemiyoruz. Bekliyoruz ki; daha önce birileri o uygulamayı kullansın, sunucu firma ile görüşüp; erişilebilirlik problemlerini halletsin; mümkünse sesli anlatımını yapsın; bir yerlere yüklesin, biz de oradan alıp; hap gibi yutuverelim. Elbette ki istişare güzeldir. Birisinin fark ettiğini diğeri görememiş olabilir. Ancak; anlatmak istediğim işte tam da bu, gözlemlediğim kadarıyla, görme engelli camiasında, istişare yapan birkaç kişi. Erişilebilirlik adına ne yapılacağını düşünen; bunun için fikirler üreten; karşılıklı tartışıp; yapıcı eleştiriler sunan ve elde ettikleri verilerle çözüme odaklanan çok az insan var aramızda. Ya çok korumacı, ya da çok boş vermiş bir haldeyiz. Şunu unutmayalım arkadaşlar; bir sorunu, onu yaşayanlardan daha iyi hiç kimse anlatamaz. Bizlerin üstüne düşen; yaşadığımız sorunlara, karşılaştığımız aksaklıklara ilişkin çözüm odaklı eleştiriler yapmak; bu alanda mücadele eden arkadaşlarımızı desteklemek; her ne için ve her nerede olursa olsun elimizi taşın altına koyabilmektir. Bunu yapmadığımız sürece, başta kendimizi, sonra da toplumu, hiçbir sorunumuzun çözümü için ikna edemeyiz. Her şeyi başkalarından beklemek, bizi ancak olduğumuz yerde saydırır.

Size Yaz Şarkıları Hediye Etmek İsterdim

Burak Sarı

buraksari2014@gmail.com

Sayı 53, Temmuz 2018

Size yaz şarkıları hediye etmek isterdim. Tasasız, sıcacık, cıvıl cıvıl. Olmasın isterdim içerisinde kuşlardan, doğadan aşktan gayri hiçbir şey. Tamamen silip dünü ve bugünü, yarının mutlu günlerini anlatan şarkılar. Ya da umursamadan hiçbir şeyi, bırakıvermek isterdim kendimi yaşamın doğal akışına. Hiçbiri olmuyor işte. Bilinç denen çıldırtıcı tohum zihnime kök salıp serpilmeye başladığında, kaybetmişim Polyanna umarsızlığında ömrümü tüketme fırsatını. O gün bu gündür, Goethe'nin "Dünya hassas kalpler için bir cehennemdir" sözünü kanıtlarcasına geçiyor yaşamım. Onun içindir belki kendime ve çevremdekilere çoğu zaman sıkıcı gelmem. Oysa ne çok severim yaşamı. Sevgilimin dudaklarından dökülen herhangi bir sözde, bağlama tınısında, flüte can veren bir solukta, bir akor geçişinde, bir kuş ötüşünde, bir şiir kıtasında, bir çiçek kokusunda ve sevdiklerimin en ufak bir dokunuşunda dünyalar benim olur. Mutluluk formülünün bu kadar basit olduğu bir dünyada, elbette mutsuzluğu seçmek benim tercihim değil. Dışarı kin, dışarı ayrımcılık... Şiddet haberleri günlük yaşamımızı belirler oldu. Her geçen gün yoksullaşan, sevgisiz yetişen insanlarımızın elinde, amaçsız bir öfke ve korkunç çürümeden başka bir şey kalmadı. Sokaklarda amaçsızca yürümenin, bir ağacın dalının gölgesinde dinlenmenin, bir senfoni dinlemenin, sevdiğiyle sarmaş dolaş olmanın güzelliğini bir kere olsun tadamamış; sefaletten, itilip kakılma ve aşağılanmadan başka bir şey yaşayamamış insanlarımızın getirildiği noktadır yaşadıklarımız. Her vahşet olayında, aynada gördüğümüz kendi yüzlerimizdir aslında. Haberlerin altına yazılan yorumlar bunun en büyük kanıtıdır. Vahşeti eleştiren herkes, aynı vahşet potansiyelini içinde taşıdığı için farkında bile değil. En acı olanı da vahşetin ve ayrımcılığın bulaşıcı özellik taşıması. Herkes gücünün yeteceğini düşündüğünü öteliyor. Bu cinnet sarmalının en büyük mağdurları, 'Ari' insan denizinin çürük çakıl taşları oluyor." Belki bu benzetmem hoş değil ama gerçek. Aynı ırk, inanç, vücut özelliği ve kültüre sahip olanlara göre diğerleri çürük çakıl taşı kabul ediliyor ve bütün sorunların

kaynağı bu ötekileştirilmiş insanlar olarak görülüyor. Bu yüzden, yaşanan her asayiş olayında Suriyeli göçmenler hedef alınıyor. Sonuçta onlar gelmeden biz Norveç gibi bir ülkedik değil mi? On yıl önce hiç hırsızlık olmazdı mesela.

Yılda bir ay onur ayı olarak kutlanır ve LGBTİ'ler taleplerini dile getirmek ve kendilerini görünür kılmak isterler. Ama olur mu? Toplumun ahlakını bozuyorlar. Hiçbir ensest ve istismar olayının faili bir LGBTİ birey olarak kayıtlara geçmese de, toplumun ahlakını onlar bozuyor sonuçta. Aşk diyorlar, sevgi diyorlar. Bundan beter ahlak sorunu mu var? Bu durum engelliler içinde geçerlidir. Bir yerde engelli bir birey varsa, orada yaşanan tüm olumsuzlukların müsebbibi odur. Asansör bozulsa, yere bir şey dökülse, lavabo kirli bırakılsa hepsini o yapmıştır kesin. Hasta ruhunu tatmin etmek isteyenler onunla alay ettiğinde, yok saydığına, dokunulmazlığını ihlal ettiğinde tepki gösterirse de suçlu odur. Sonuçta karşısındakinin tüm organları işlevini yerine getiriyordur ve bu durum onu engelli bireye göre daha üstün kılıyordur. Bu üstün mahlûkatın onu aşağılama, istismar etme, gerektiğinde kum torbası olarak kullanma hakkı vardır öyle mi? Yasalara ve insani kurallara göre tabii ki değil ama pratikte böyle. Böyle olmasa, dövüş sanatlarıyla profesyonelce ilgilenen üç tane dallama bir işitme engelli minibüste öldüresiye dövemezdi. Akli dengesi yerinde olmayan birisi, saatlerce dövülüp bıçaklanamazdı. Çocuğuyla fotoğrafını paylaşan yürüme engelli bir vatandaşa, "Sakat haline bakmadan utanmadan çocuk mu yaptın amk malı" gibi iğrenç bir yorum yazılamazdı. Örneklerin milyonda birini yazmaya kalksam, bin sayfayı geçeceğinden eminim. Peki ne yapmalı?

Çözumsuz olduğumuzu düşünmüyorum. Umudum, mutsuzluğumdan da büyük. Birbirimize kenetlenmeyi yeniden öğrenmemiz gerekiyor belki de. Yeniden hayata dokunmayı. Sokakta kedi tekmeleyen bir çocuk gördüğümüzde, onun elinden tutup kediyi sevdirmeyi denemeliyiz. Eminim ki sevginin tadını alan bir çocuk büyüdüğünde kötü bir insan olmaz. Geleceğin iyi mi kötü mü olacağını belirleyen çocuklar olacaktır. Çocuklara yönelik projeler yapmalı. Onlara kitap okumayı, kaliteli müzik dinlemeyi, sanat dallarını sevdirmeliyiz. O 'öcü' gibi gördüğümüz mültecilere bir merhaba demeliyiz belki. Bir engelli gördüğünde önyargısını çıkarmış olan insanlar, belki de o önyargılarını bir daha giymez, ne dersiniz?

2 Temmuz Madımak vahşetinde canımızdan koparılan Muhlis Akarsu ne diyordu? “Ar içinde zor içinde ayırma bizi kendinden.” Biz birbirimizi farklılıklarımıza göre ayırmamayı öğrendiğimizde atacağız belki mutlu yaşamın temellerini. Bir yaz şarkısı olmasa da, umutlu bir şarkıyla bu ayki yazımı sonlandırmak istiyorum. Şimdi Hüsnü Arkan’ın o kadife sesine kulak verelim. “Yeniden başlamalı: yeniden anlamalı, yeniden dinlemeli o yitik türküleri.”

Yaz şarkısı niyetine de, Yeni Türkü bizlere umudun müjdesini versin: “Ne geçmiş tükendi ne yarınlar, hayat yeniler bizleri.”

Neyse, bir türlü gitmek bilemedim. O zaman canım Ahmet Arif’in affına sığınarak veda edeyim. “Gözlerinizden gözlerinizden öperim. Bir umudum sizde anlıyor musunuz?”

Âşık Kusuru

Bahar Yavuz

psybahar@gmail.com

Sayı 53, Temmuz 2018

Geçen ay Beyza Ünal bize aşktan bahsediyordu ya hani, cinsellikten ve algılayışlarımızdan... Bugün bir psikolog olarak alanımdan okumalar yaparken, İstanbul Psikodrama Enstitüsü'nün çıkardığı Uluslararası Grup Psikoterapileri ve Psikodrama e-dergisinde yer alan, Mehmet Zihni Sungur'un bir kitabının da tanıtımını yaptığı "Aşk, Evlilik ve Sadakat" başlıklı makalesi karşıma çıktı. Yazıya aşına olmaya yeni başlarken bir cümle sanki anı durdurdu. Bu, zihnimde bazı düşüncelerin ve içimde karmaşık duyguların kaynaşmasına sebep olan, 'Aşk bir göz kusuru olarak da tanımlanabilir" ifadesiydi. Devamında bu geçici göz kusurunun düzelmesinin kişiden kişiye göre nasıl gerçekleştiğini ve kusur sürerken ne gibi algılayış çarpıtmalarının olduğunu açıklıyordu.

Aşkın gözünün kör olduğunu ve sırf bu nedenle bizden çok şey alıp bize çok şey verdiğini zaten herkes söyleyegelmiştir. Bu nedenle böyle bir düşünce yolunu takip eden benzeri bir tümceyi farkedince şaşırarak oldukça yersizdir elbette. Fakat âşık olan öznenin bir göz kusuru yaşadığı, bu kusurla karşısındakini mükemmelleştirdiği savının, bir söylemi beslemesi ve bir düşünce zincirini üretmesi açısından incelenmeye değer olduğuna inanıyorum. Zira âşık olanı benzettiğimiz göz kusuruna sahip insan tipi, atfedilen tüm benzeyişlerin sahibi ve müsebbibidir. Takdirle karşıladığımız, doğruluğunu inanarak onayladığımız bu çeşit bir teşbihin barındırdığı birtakım etiketler olacaktır doğası gereği. Aksi halde benzetilenin özdeşleştirildiği kimi özellikler olmaksızın benzeyenle ilişkisini kurmak abes kaçardı.

Partner olarak seçtiğimiz kişinin hangi özellikleriyle bizi çarptığı, karşılaşma esnasında olup bitenler ve ilişkinin tüm aşamalarındaki iletişim tarzı bir kenara dursun, her bireyde ortak olarak nitelendirilen göz kusurlanması hali, içinde ideal bir partner hayalinin karşıdaki insanda vücut bulmasını barındırır. Yani aslında benzetilen gözü kusurlu birey

gerçeklikten kopuk yaşayan, gerçeklikte kendi hayal gücünden bir şeyler atfedebileceği herhangi bir obje bulduğunda bu fırsatı genellikle değerlendiren, dış gerçeklikle örtüşmeyen fakat belki kendi dünyasında çok normal kabul ettiği bir algılama ya da tanımlamanın esasında esnekliğe yer bırakamayacak denli köşeli ve aşırı bir atfedişe tekabül ettiğini idrak edemeyen, bu yönleriyle âşık insan tipolojisine uyan bir kişiliktir. En nihayetinde aşk bitene değin; göz kusurlu insanla, gözü açılmış insan arasındaki fark bir nevi yok olmuş olur.

Peki ya söylem düzeyinde de olsa belli yönler atfedilen gözü kusurlu kimse âşık olursa? Bu kişiyi bu defa neye benzetmek gerekir? Yoksa yine kendi kimliğini sürdürmeye devam mı edecektir? Eğer öyleyse gözü kusurlu kimsenin âşık olup olmadığını anlamak nasıl mümkün olacaktır? Ya da belki aşk denen o kusurlayıcı hal âşık bireyi beklenenden kat kat daha fazla çarpık algıyla etrafta dolanmaya mahkûm edecektir. Bu açıdan bakınca doğrusu insanın pek de âşık olası gelmiyor. Fakat ne yalan söyleyeyim görsün ya da görmesin hiçbir tanıdığımın salt görmekle alakalı olarak aşkı yaşayışlarında bir fark gösterdiklerini gözlemlemedim. Bir fark vardysa da bu bireysel tecrübelerden ve çift olmanın ya da olamamanın dinamiklerinden ileri geliyordu.

Bilmem yukarıdaki düşünce şeklim size de komik geldi mi? Ben fikir zincirim için sözcük seçerken eğleniyor olduğumu farkettim. Bize kendimizi, anlamlandırdıklarımızı ifade ederken müthiş bir kolaylık sağlayan dil, şekillenirken nasıl da kalıplara dökülüyor, esnekliği belli bir baskın topluluğun zihniyetiyle kaplanıyor, çok tüketilen bir modanın drajeleriyle süsleniyor? Sonra biz bütün ürettiklerimizi insanlığın hayata ilk ahdi gibi kabul ediyor, bağrımıza basıyoruz. Ve hatta bu kaplamalar bizim kimliğimizi ötekileştiriyor olsa bile, kompleksli olmadığımızı kanıtlamak için ne mütğış bir çabaya giriyoruz da etiketli benzetmeleri ağzımıza sakız ediyoruz. Oysaki herkes kadar bizim de, üretip aktardığımız dille yüzleşip hesaplaşmaya ihtiyacımız var.

Yüzleşmek kullanmayı bırakıp yüz çevirmekten başka bir şeydir. Yüzleşmek, anlamı ve anlamı var eden tespit edilebilen tüm mekanizmaları farketmek, açıklamaktır.

Yüzleşmek yeni bir anlam inşası sürecine gebe olmaktır. Yüzleşmek hüsrarla arınmayı,

devinimle üretimi peş peşe yaşamak demektir. Ve son olarak da yüzleşmek göz kusuru olanların aşka gelmesidir.

Konusuz

Meral Sözen

meralsozen1@gmail.com

Sayı 53, Temmuz 2018

Derdi yok turizmden herkese selam. Evet, derdim yok. Ben de şaşkınım. Günlerdir dergimizin bu ayki sayısında hangi konudan bahsetsem diye düşünüp duruyorum. Plajda konusuzum resmen.

Denize giriyorum; yiyor, içiyor, dolaşıyorum. Burada İstanbul'daki gibi sürekli bir yerden bir yere gitmem gerekmiyor, evin önüne gelen taksinin plakasını okumaya çalışmam gerekmiyor, yürüyecek boş ve düz yollar var ve yürürken karşınızdaki insanlar kitleler halinde üzerinize gelmiyor. Hiç kimseyle gereksiz diyaloglar da gelişmiyor. Ne anlatayım ben şimdi? Denize giriyor açılıyorsunuz, sonra da sesin geldiği yere doğru geri dönüyorsunuz. Sesleri duyamayacak kadar açıldıysanız, güneşi referans alarak yönünüzü buluyorsunuz; o da olmadı, deneme yanılma yöntemiyle iyice açılıp on beş dakikada geldiğiniz yerden kırk beş dakikada dönüyorsunuz. "Olsun, sağlıklı yaşam" diyerek önemsemiyorsunuz bu yorgunluğu. Sahilde de alakasız bir yere çıktıysanız, ailenize arkadaşlarınıza sesleniyorsunuz. Meğer tam da onların önündeymişsiniz; "Ne bağıyorsun?" diyorlar, gülüyorsunuz. Bunları anlatmayayım ben en iyisi.

Grup halinde yaşamak güzel de, aileyle yaşamaya özendirmiş olmayayım ben yine de. Zira bağımsızlığa alışmış benim gibi bünyelerde, anne tarafından, bana ait olan ve fakat benden habersizce alınıp çamaşır makinesinde yıkanmış bir elbise, küçük çaplı bir krize neden olabiliyor. Kişisel alanın ihlali, taciz... Saygısızlık en azından. Odanın ortasında açık vaziyetteki valizin en üstünde duran elbiseyi alıp yıkamak... Bu da mı dert değil? Peki. Benim gibi belinize kadar uzanan saçlarınız varsa, sıcak yaz günlerinde kalemle nasıl topuz yapacağınızı anlatsam... Bu da mı alakasız?

Ben bunları düşünürken, "Açılın ben doktorum" dercesine biri yaklaşıyor yanıma. Kulağımda sürekli kulaklık olmasının dikkatini çektiğini ve ne dinlediğimi merak ettiğini

söylüyor. Bir müzikseverle karşı karşıyayım. Kulaklıkla genelde kitap okuduğumu ve telefonumla yazışma yaptığımı söyleyerek hayal kırıklığına uğrattıyorum onu. Sonra felsefeci olduğumu öğrenince seviniyor niyeyse. Ben de onun psikiyatrist olduğunu öğrenince seviniyorum niyeyse.

"İyi olacak hastanın doktor ayağına gelirmiş" diyerek uzanıyorum şezlonga. "Sorun var doktor" diyorum. "Dergiye yazacak bir şey bulamıyorum" diyor ve dergimizden bahsediyorum. "Engellilik" diyor, "Ne kadar saçma bir kelime. İnsanlar mesela yüz elli yaşına kadar yaşama engellidir" diye ekliyor. "Ama o herkes için geçerli" diyorum. "Yooo," diyor; "Mesela ben yetmiş yaşında ölsem, arkadaşım da seksen yaşında ölse, ben seksen yaşına kadar yaşama engelli olurum, aynı şekilde arkadaşım da yetmiş yaşında ölme engelli olur."

"Eeee?" diyorum.

"Herkes engellidir" diyor ve ekliyor "Ve o halde engelli diye bir şey yoktur. Tüm kalemlerin kırmızı olduğu bir yerde 'kırmızı kalem' diye bir şeyin olmaması gibi." "Yani?" diye soruyorum tekrar. "Benim liseli çocuklara anlattığım şeyleri bana anlatıyorsunuz. Dergimiz ve okurları için çocuk oyuncuğu bu düşünceler" diyorum. "Aklınızca beni teselli etmeye kalkışmıyorsunuz ya kuzum?" diye de ekliyorum. Gülümseyerek, "Dilin tuzağına düşüyorsunuz" diyor, "Şöyle ifade edeyim" diyerek devam ediyor: "Neden bir araya gelerek 'engellilik' temalı bir dergi çıkarıyorsunuz? Neden engelli olmayanlar, 'engelli olmamak' üzerine bir dergi çıkarmıyor?" "Güzel soru" diyorum, "Düşünmemi tetikleyen insanları severim, iyi anlaşacağız sizinle." Uyduruk film repliği ayarındaki bu cümleleri kurduktan sonra biraz yüzerek bu konuyu düşünmek için izin istiyorum.

Denizde uzun süre sırt üstü yatıp düşündükten sonra, Wittgenstein'a dönüşmüş olarak geri geliyorum. Dil ve olgusalılık üzerine söylevime başlamadan önce şezlongumu dikleştiriyorum. Konuşmamızın başında bahsetmiş olduğu müzik severlikten örnek vererek başlıyorum. "Neden müzikle ilgilenenler, ya da daha spesifik olarak opera sevenler, bir dergi çıkarır?" diye soruyorum önce. "Neden opera sevmeyenler bir dergi çıkarmaz? Engellilik temalı bir dergi ile müzik temalı bir dergi

arasında ne fark vardır?" Yine kendim devam ediyorum: "Opera sever olmak bir olguya işaret eder, aynı şekilde opera sevmemek de. Yani bir grup insan özellikle opera sevmeme olgusunu temsil ediyorsa dergi de çıkarabilir, ama buradaki mesele: Opera severlerin dışında kalan herkes 'opera sevmeyen' midir? Hayır, değildir. O halde 'opera sevmemek' başka bir şeydir, 'opera seven olmamak' başka bir şeydir. Yani ben opera seviyor değilsem eğer, 'opera sevmiyorum' demek değildir. Burada, 'operayı ne seven ne de sevmeyen olmak'tır olgu dışı olan ve üzerine konuşulmayacak olan. Mesele şu ki: engelli olmak bir olgu iken, engelli olmamak bir olguyu karşılamıyor."

Ve bu son cümleyi söyler söylemez düştüğüm tuzağı fark etmiştim ki, az önceki sözlerime içerlediğini belli eden bir tonda atıldı doktor:

"Başta çocuk oyuncağı dediğiniz düşünme pratiğine geri dönelim isterseniz. Engelli olmamak bir olgu değilken, engelli olmak neden bir olgu? Hem herkesin bir şekilde engelli olduğunu ve buradan da engellilik diye bir şeyin olmadığını söylemişken?"

"Evet" dedim, "Kesinlikle öyle" Bu basit gerçeği bu kadar net kavramış biriyle karşılaşmış olmaktan duyduğum memnuniyeti de belirterek, "Bundan sonrasını bana bırakın" dedim; "Sorunun ne olduğunu bulacağım şimdi"

"Sorunun ne olduğunu bulmuşsunuz bence" dedi. Soran gözlerle baktım.

"Yazılarınızdan anladım" dedi. "Siz denizdeyken bakmıştım."

"Neymiş mesele?" diye sordum.

"İnsanlar" dedi, "Daha doğrusu, insanların bir kısmı; daha da doğrusu bu bir kısım insan da sorunun bir kısmını oluşturuyor; ama ciddi bir kısmını. Herkes aynı kavrayışta değil ve böylece olgusal karşılığı olmayan bir şey dilde yaşamaya devam ediyor, ha bu dilsellik de durumu olgusallaştırıyor."

"Tamamdır" dedim, "Konuyu yakaladım yeniden" Ben çoğu kez asıl meselenin 'erişilebilirlik' meselesi olduğunu düşünürüm. Erişilebilirliği de bazen doğrudan bazen de dolaylı olarak etkileyen, bu işin psikolojik, sosyal ve düşünsel boyutudur bence. Bu boyutlara ilişkin benim kişisel deneyim ve gözlemlerimi masaya yatıracağımız bir başka

oturum yapmaya karar verdik doktorla.

O oturumun detaylarını da önümüzdeki sayıda, İstanbul'daki evimin serin terasından bildireceğim. O zamana kadar soralım sorgulayalım; konu nedir?